

Mariola Lewicka

KOMPETENCJE LEGISLACYJNE
KONFERENCJI BISKUPÓW
DOTYCZĄCE *MUNUS DOCENDI*

Zgodnie z nauką Soboru Watykańskiego II (konstytucja *Lumen gentium*, nr 25¹, dekret *Christus Dominus*, nr 12²), głoszenie Ewangelii jest podstawowym zadaniem, które obejmuje całe posługiwanie biskupa.

Ten aspekt posługi biskupiej, szczególnie we współczesnej nam rzeczywistości naznaczonej mocno sekularyzacją, liberalizmem, relatywizmem i racjonalizmem, propagowanymi przez środki masowego przekazu, mające ogromną siłę oddziaływania – wymaga maksymalnego zaangażowania³.

Biskupi działający w sposób kolegialny, również są odpowiedzialni za *munus docendi*. Jedną z form działalności kolegialnej jest konferencja biskupów. Instytucja ta w ostatnim czasie zyskała duże znaczenie i na różne sposoby przyczynia się do realizowania kolegialności afektywnej (AS 12⁴).

MGR LIC. MARIOLA LEWICKA – doktorantka, Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego Instytutu Prawa Kanonicznego KUL; e-mail: mariolalew@autograf.pl

¹ Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen gentium*, 21.11.1964, AAS 57 (1965), s. 5-71; Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, Poznań 2008, s. 144-266.

² Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus*, 28.10.1965, AAS 58 (1966), s. 673-696; Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele Christus Dominus*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, s. 362-410.

³ Z. G r o c h o l e w s k i, *Munus docendi i formacja kapłanów*, „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie) 33 (2002), nr 1, s. 10.

⁴ Congregatio pro Episcopis, *Direttorio Apostolorum successores per il ministero pastorale dei vescovi*, 22.02.2004, Libreria Editrice Vaticana 2004; Kongregacja

Sobór Watykański II przyznał konferencjom biskupów status stałej instytucji, koordynującej współpracę między biskupami Kościołów partykularnych na terytorium danego państwa lub regionu, oraz określił ich zadania w wymiarze pastoralnym i jurysdykcyjnym (CD 37-38), związane z wprowadzaniem w życie uchwał soborowych (począwszy od reformy liturgii – SC 22⁵). Praktyka zebrań biskupów w ramach konferencji została unormowana przepisami prawa powszechnego. Natomiast biskupi tych krajów, w których konferencje jeszcze nie istniały, zostali zobowiązani do ich utworzenia. Organizacja i kompetencje konferencji biskupów są określone w prawodawstwie posoborowym⁶. Papież Paweł VI w *motu proprio Ecclesiae Sanctae* potwierdził naukę Soboru Watykańskiego II, przyznając konferencjom biskupów status instytucji prawa powszechnego oraz wydał przepisy dotyczące ich utworzenia, kompetencji, statutu i współpracy między poszczególnymi konferencjami (ES 41)⁷. Następnie Kongregacja ds. Biskupów wydała dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Ecclesiae imago* (EI 210-212 i in.)⁸. Papież Jan Paweł II przepisy dotyczące konferencji biskupów zawarł w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.⁹ (kan.

---

ds. Biskupów, *Dyrektorium Apostolorum successores o pasterskiej posłudze biskupów*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 517-711.

⁵ Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio de sacra liturgia Sacrosanctum Concilium*, 03.12.1963, AAS 56 (1964), s. 97-134; Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum Concilium*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, s. 48-110.

⁶ J. K r u k o w s k i, *Kompetencje konferencji biskupów w zakresie realizacji zadania nauczycielskiego Kościoła*, w: *Zadanie nauczycielskie Kościoła wobec wyzwań XXI wieku*, red. J. Krukowski, S. Fundowicz, M. Sitarz, Radom 2010, s. 45.

⁷ P a u l u s P P. VI, *Motu proprio Ecclesiae Sanctae normae ad quaedam exsequenda SS. Concilii Vaticani II Decreta statuuntur*, 06.08.1966, AAS 58 (1966), s. 757-787; P a w e ł VI, *Motu proprio Ecclesiae Sanctae ustanawiające przepisy wykonawcze do niektórych dekretów Soboru Watykańskiego II*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, s. 138-155.

⁸ Congregatio pro Episcopis, *Directorium Ecclesiae imago de pastoralis ministerio Episcoporum*, 22.02.1973, Typis Polyglottis Vaticanis 1973; Kongregacja ds. Biskupów, *Dyrektorium Ecclesiae imago na temat pasterskiej posługi biskupów*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, s. 403-516.

⁹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 25.01.1983, AAS 75 (1983) pars II, s. 1-317; *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

447-459 i in.) i doprecyzował w *motu proprio Apostolos suos*¹⁰, a Kongregacja ds. Biskupów uszczegółowiła je w Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum successores* (AS 28-32 i in.). Organizacja i funkcjonowanie poszczególnych konferencji biskupów, dostosowane do przepisów prawa powszechnego zawartych w wyżej wymienionych dokumentach, są doprecyzowane, zgodnie z kan. 451, w ich statutach¹¹.

Konferencja biskupów jest stosunkowo nowym ponaddiecezjalnym organem władzy w strukturze Kościoła powszechnego, ale działa aktywnie i spełnia doniosłe zadania. Dlatego w niniejszym opracowaniu będą ukazane przepisy dotyczące instytucji konferencji biskupów, jej kompetencji w zakresie *munus docendi*, ze szczególnym uwzględnieniem kompetencji ustawodawczych.

1. POJĘCIE KONFERENCJI BISKUPÓW

Prawodawca w KPK/83 zawarł definicję konferencji biskupów, która będąc „stałą instytucją, jest zebraniem biskupów jakiegoś narodu lub określonego terytorium, wypełniających wspólnie pewne zadania pasterskie dla wiernych jej terytorium, w celu pomnożenia dobra udzielanego ludziom przez Kościół, głównie przez odpowiednio przystosowane do bieżących okoliczności czasu i miejsca formy i sposoby apostołatu, z zachowaniem przepisów prawa” (kan. 447)¹².

Biskupi działający w ramach konferencji biskupów wykonują wspólnie określone zadania pastoralne dla powiększenia dobra udzielanego ludziom przez Kościół (kan. 447). Konferencja biskupów realizuje te zadania, stosując takie formy i sposoby apostołstwa, które odpowiadają aktualnej sytuacji Kościołów partykularnych, z zachowaniem przepisów prawa. Zakres kompetencji przysługujących konferencji biskupów obejmuje z jednej strony sprawy dotyczące dyscypliny, które mogą być re-

---

¹⁰ I o a n n e s P a u l u s P P. II, *Motu proprio Apostolos suos de theologica et iuridica natura conferentiarum episcoporum*, 21.05.1998, AAS 90 (1998), s. 641-658; J a n P a w e ł II, *Motu proprio Apostolos suos o naturze teologicznej i prawnej konferencji biskupów*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, s. 286-301 [dalej cyt.: ASuos].

¹¹ K r u k o w s k i, *Kompetencje konferencji biskupów*, s. 45-47.

¹² M. S i t a r z, *Konferencja biskupów*, w: t e n ż e, *Słownik prawa kanonicznego*, Warszawa 2004, kol. 96; J. K r u k o w s k i, *Prawo administracyjne w Kościele*, Warszawa 2011, s. 253.

gulowane w formie dekretów ogólnych lub konkretnych aktów administracyjnych, a z drugiej – sprawy z zakresu nauczania uchwalane w formie deklaracji doktrynalnych¹³.

2. RODZAJE KOMPETENCJI KONFERENCJI BISKUPÓW W ZAKRESIE *MUNUS DOCENDI*

Konferencjom biskupów w realizacji misji nauczycielskiej przysługują trojakiemu rodzajowi kompetencje: 1) do stanowienia dekretów ogólnych; 2) do uchwalania deklaracji doktrynalnych; 3) do podejmowania „innych decyzji” o charakterze pastoralnym¹⁴.

Realizacja kompetencji ustawodawczych w formie stanowienia dekretów ogólnych obejmuje również zadanie nauczycielskie Kościoła. Analiza tego zagadnienia jest głównym problemem badawczym opracowania. Krótko także zostaną scharakteryzowane kompetencje do uchwalania deklaracji doktrynalnych i podejmowania innych decyzji.

2.1. Stanowienie dekretów ogólnych

Dekrety ogólne są formą realizacji władzy legislacyjnej konferencji biskupów. Do istotnych zagadnień należy natura władzy konferencji biskupów w tym zakresie, wymogi, jakie należy zachować przy wydawaniu dekretów, a także procedura ich stanowienia.

2.1.1. Natura władzy ustawodawczej konferencji biskupów

Władza rządzenia konferencji biskupów jest zagadnieniem problemowym. Dyskusje na ten temat toczyły się w trakcie obrad Soboru Watykańskiego II, po ogłoszeniu dokumentów soborowych, a także toczą się po promulgacji KPK/83 i dokumentów pokodeksowych¹⁵.

---

¹³ J. K r u k o w s k i, *Konferencje biskupów*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1: *Księga II. Lud Boży*, cz. 1, *Wierni chrześcijaństwo*, cz. 2, *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 326.

¹⁴ K r u k o w s k i, *Kompetencje konferencji biskupów*, s. 48.

¹⁵ Zob. szerzej: J. S t e p n o w s k i, *La potestad de la Conferencia Episcopal en la doctrina europea*, „Cuadernos Doctorales. Excerpta et Dissertationibus in Iure Canonico” 1989, nr 7, s. 490-549; J.I. A r r i e t a, *Diritto dell'organizzazione ecclesiastica*, Milano 1997, s. 507.

Władza rządzenia konferencji biskupów jest to władza zwyczajna własna, wykonywana przez ponaddiecezjalny organ kolegialny, którego decyzje zapadają większością głosów określoną w prawie¹⁶. Nie jest ona sumą uprawnień przynależnych poszczególnym biskupom¹⁷, ani władzą delegowaną przez prawo, lecz rodzajem władzy przewyższającej władzę pojedynczych biskupów, wykonywaną na mocy urzędu w imieniu własnym w łączności z Biskupem Rzymu¹⁸.

Natomiast natura władzy legislacyjnej konferencji biskupów zależy od umocowania do wydawania przepisów prawa. Należy zatem wyróżnić następujące sytuacje:

1) Konferencja biskupów stanowi „dekrety ogólne” w sprawach określonych przez KPK/83 lub specjalny mandat Stolicy Apostolskiej udzielony *motu proprio* lub na prośbę danej konferencji (kan. 455 § 1). Władza przysługująca konferencji biskupów na mocy przepisów kodeksowych jest: a) zwyczajna, gdyż na mocy prawa powszechnego jest przywiązana do kolegialnego urzędu kościelnego (kan. 131 § 1), jakim jest konferencja biskupów; b) własna, ponieważ sprawowana jest przez konferencję biskupów w imieniu własnym, a nie w imieniu Stolicy Apostolskiej¹⁹.

Spór w doktrynie dotyczy natury władzy konferencji biskupów w sytuacji, kiedy działa ona na podstawie mandatu Stolicy Apostolskiej. Kwestią problemową jest znaczenie aktu Stolicy Apostolskiej, poprzez który zezwala ona na podjęcie przez konferencję biskupów aktywności prawodawczej. Jedni autorzy twierdzą, że władza przysługująca konferencji biskupów do wydania dekretu ogólnego na podstawie mandatu Stolicy Apostolskiej jest delegowana²⁰, inni, że nadal pozostaje zwyczajna²¹.

---

¹⁶ Por. M. Żurowski, *Władza zwyczajna, delegowana czy kolegialna*, „Prawo Kanoniczne” 13 (1970), nr 1-2, s. 29-57.

¹⁷ E. Sztąfrowski, *Konferencje biskupie. Studium historyczno-kanoniczne*, Warszawa 1984, s. 143; W. Góralski, *Władza ustawodawcza konferencji episkopatu według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, „Prawo Kanoniczne” 32 (1989), nr 1-2, s. 49.

¹⁸ P. Hemperek, *Stanowisko prawne konferencji biskupów*, „Prawo Kanoniczne” 13 (1970), nr 1-2, s. 40; T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II: *Lud Boży, jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyn 2002, s. 198.

¹⁹ Krukowski, *Konferencje biskupów*, s. 327.

²⁰ Góralski, *Władza ustawodawcza konferencji episkopatu*, s. 50; Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu*, s. 198; J. Dyduch, *Konferencja biskupów w świetle motu proprio „Apostolos Suos”*, „Prawo Kanoniczne” 41 (1998), nr 3-4, s. 71.

²¹ Krukowski, *Konferencje biskupów*, s. 327.

Władza rządu jest delegowana, gdy została powierzona wprost osobie bez pośrednictwa urzędu (kan. 131 § 1) przez organ kompetentny do jej powierzenia. Różnica między władzą zwyczajną a delegowaną polega na tym, że zwyczajna związana jest na mocy samego prawa z urzędem i dlatego otrzymuje się ją przez nadanie urzędu, zaś delegowana zostaje przekazana bezpośrednio osobie²². Władza delegowana to pozastrukturalna forma sprawowania władzy. Wykonuje się ją nie w imieniu własnym, ale w imieniu delegującego i jest ściśle ograniczona zakresem delegacji²³.

Należy zgodzić się z poglądem, że władza legislacyjna konferencji biskupów jest zwyczajna także w sytuacji, gdy konferencja działa na mocy mandatu Stolicy Apostolskiej. Wynika to z następujących przesłanek: a) konferencja biskupów, wydając w tej sytuacji dekret ogólny, działa na mocy powierzonego urzędu; b) działa w imieniu własnym, nie w imieniu Stolicy Apostolskiej. W związku z tym mandat udzielony konferencji biskupów przez Stolicę Apostolską należy rozumieć jako licencję, pozwolenie, upoważnienie, a nie jako akt delegacji.

2) Prawodawca w kan. 455 § 4 postanowił, że w wypadkach, w których ani prawo powszechne, ani szczególne upoważnienie Stolicy Apostolskiej nie udzieliło konferencji biskupów władzy, o której w § 1, pozostaje nienaruszona kompetencja poszczególnego biskupa diecezjalnego i ani konferencja, ani jej przewodniczący nie mogą działać w imieniu wszystkich biskupów, chyba że wszyscy i poszczególni biskupi wyrażają na to zgodę. Należy zauważyć, że prawodawca w tej dyspozycji kodeksowej z jednej strony wyraźnie zaznacza nienaruszalność kompetencji poszczególnego biskupa diecezjalnego w stanowieniu prawa w jego Kościele partykularnym, z drugiej natomiast podkreśla duże znaczenie kolegialności biskupów działających w ramach konferencji biskupów.

Interpretacja przepisu kan. 455 § 4 nie jest jednoznaczna. Problem dotyczy władzy ustawodawczej konferencji biskupów w wypadku, w którym ani prawo powszechne, ani mandat Stolicy Apostolskiej nie udzielili konferencji biskupów władzy, ale „wszyscy i poszczególni biskupi” postanowią uchwalić dekret ogólny. Niektórzy autorzy z § 4

---

²² E. S z t a f r o w s k i, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. I, Warszawa 1985, s. 246-247.

²³ J.I. A r r i e t a, *Władza rządu*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 154.

kan. 455 wywodzą kompetencję konferencji biskupów do stanowienia dekretów ogólnych w sytuacji, gdy za takim dekretem opowiedzą się wszyscy i poszczególni biskupi członkowie konferencji biskupów²⁴. Inni podają to w wątpliwość, stwierdzając brak podstawy dla takiego rozwiązania²⁵, lub nie odnoszą się w ogóle do tej regulacji kodeksowej.

Na uwagę zasługuje fakt, że w Kościele zasada jednomyślności ma duże znaczenie od pierwszych wieków, zarówno w odniesieniu do nauczania, jak i kwestii dyscyplinarnych. Należy zgodzić się z twierdzeniem, że w sytuacji, gdy wszyscy i poszczególni biskupi członkowie konferencji biskupów działając jednomyślnie, uchwalą dekret ogólny, ma on moc prawa obowiązującego na terytorium danej konferencji po uzyskaniu *recognitio* Stolicy Apostolskiej. Ponadto dekret ogólny uchwalony zgodnie z kan. 455 § 4, nie ogranicza władzy poszczególnego biskupa diecezjalnego, gdyż może on zawetować dekret podczas głosowania. Kompetencja konferencji biskupów do uchwalenia dekretu w trybie kan. 455 § 4 nie jest też sprzeczna z prawem i nie narusza władzy Biskupa Rzymu, ponieważ Stolica Apostolska ma możliwość ingerencji w treść dekretu ogólnego i może udzielić lub nie *recognitio*, które jest wymagane przed promulgacją dekretu.

Władza konferencji biskupów do stanowienia dekretów ogólnych w trybie z kan. 455 § 4 jest innej natury niż zgodnie z kan. 455 § 1. W tym przypadku konferencja otrzymuje władzę od swoich członków – biskupów diecezjalnych i innych zwierzchników Kościołów partykularnych – w granicach przysługującej im władzy zwyczajnej w swoich Kościołach partykularnych²⁶.

---

²⁴ K r u k o w s k i, *Konferencje biskupów*, s. 327; M. S i t a r z, *Kompetencje kontrolne Stolicy Apostolskiej względem działalności legislacyjnego organów władzy w Kościele partykularnym*, w: *Finis legis Christus. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Wojciechowi Góralskiemu z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin*, t. I, red. J. Wroceński, J. Krajczyński, Warszawa 2009, s. 729-730.

²⁵ J.I. A r r i e t a, *Konferencje episkopatu*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, s. 400; L. De G r e g o r i o, *Il potere normativo delle conferenze episcopali. Il ca. 455 CIC alla luce della vicenda Italiana*, „Stato, Chiese e pluralismo confessionale. Revista telematica” (wyd. elektroniczne), 27 febbraio 2012, s. 3-4, w: http://www.statoechiese.it/images/stories/2012.2/degregorio_il_potere.pdf [dostęp: 30.05.2012].

²⁶ K r u k o w s k i, *Konferencje biskupów*, s. 327.

2.1.2. Wymogi stanowienia dekretów ogólnych

Konferencje biskupów posiadają kompetencje ustawodawcze w dziedzinie dyscypliny i nauczania, które *expressis verbis* prawodawca określił w kan. 455. Kompetencje te dotyczą stanowienia dekretów ogólnych (*decreta generalia*). Po promulgacji KPK/83 powstał problem, czy kompetencja do wydawania dekretów ogólnych obejmuje tylko dekrety o charakterze ustawodawczym (kan. 29-30), czy również dekrety o charakterze wykonawczym (kan. 31-32). Papieska Komisja ds. Interpretacji Kodeksu Prawa Kanonicznego w dniu 5 lipca 1985 r. wydała interpretację rozszerzającą § 1 kan. 455, odnosząc sformułowanie „dekrety ogólne” do dekretów ogólnych ustawodawczych i wykonawczych²⁷.

Prawodawca w KPK/83 zawarł definicję dekretu ogólnego ustawodawczego, który „jest wydawany przez kompetentnego prawodawcę dla wspólnoty zdolnej do przyjęcia prawa i zawiera ogólne przepisy, oraz jest ustawą we właściwym znaczeniu i rządzi się przepisami kanonów o ustawach” (kan. 29). Natomiast ogólny dekret wykonawczy, który „ma za cel dokładniejsze określenie sposobów zastosowania ustawy albo przynagla do jej zachowania”, mogą wydawać – w ramach własnej kompetencji – posiadający władzę wykonawczą (kan. 31)²⁸.

Władzę prawodawczą konferencji biskupów należy odróżnić od władzy stanowienia aktów administracyjnych konkretnych (kan. 48), jakimi są: akty erygowania stowarzyszeń publicznych, aprobaty statutów stowarzyszeń prywatnych, lub powołania osób na urzędy zgodnie z dyspozycją prawa kodeksowego i statutu danej konferencji itp.²⁹

Konferencja biskupów może wydawać dekrety ogólne, służące realizacji *munus docendi*: 1) gdy prawo powszechne tak stanowi; 2) po uzyskaniu mandatu Stolicy Apostolskiej wydanego przez nią *motu proprio*; 3) po uzyskaniu mandatu Stolicy Apostolskiej wydanego przez nią na prośbę danej konferencji (kan. 455 § 1); 4) w sytuacji, gdy wszyscy i poszczególni biskupi wyrażają na to zgodę (kan. 455 § 4).

---

²⁷ Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Authentice Interpretando, *Responsum ad propositum dubium*, 05.07.1985, AAS 77 (1985), s. 771; A r r i e t a, *Konferencje episkopatu*, s. 399.

²⁸ Zob. szerzej: M. S i t a r z, *Dekret ogólny*, w: *Słownik prawa kanonicznego*, kol. 39.

²⁹ K r u k o w s k i, *Konferencje biskupów*, s. 326-327; A r r i e t a, *Konferencje episkopatu*, s. 400.

Dyspozycje kodeksowe dotyczące stanowienia dekretów ogólnych przez konferencje biskupów mogą mieć charakter obligatoryjny, czyli zobowiązujący konferencję do wydania dekretu, bądź fakultatywny, czyli upoważniający konferencję biskupów do wydania dekretu w danej sprawie³⁰. Na podstawie przepisów KPK/83 i wykazu dołączonego przez Sekretariat Stanu jako załącznik do listu skierowanego do przewodniczących konferencji biskupów z dnia 8 listopada 1983 r.³¹, należy stwierdzić, że konferencja biskupów ma obowiązek stanowić dekryty ogólne w sprawach, w których przewiduje to prawo powszechne (kan. 455 § 1) w zakresie zadania nauczania w następujących przypadkach:

a) wydanie przepisów w przedmiocie przekazywania nauki chrześcijańskiej przez radio i telewizję (kan. 772 § 2);

b) wydanie przepisów regulujących odbywanie katechumenatu oraz obowiązki i uprawnienia katechumenów (kan. 788 § 3);

c) wydanie przepisów określających warunki obowiązujące duchownych oraz członków instytutów zakonnych pragnących brać udział w programach radiowych lub telewizyjnych, dotyczących nauki katolickiej lub obyczajów (kan. 831 § 2).

Konferencja biskupów fakultatywnie stanowi dekryty ogólne w zakresie misji nauczycielskiej w następujących sytuacjach:

a) wydanie praktycznych przepisów – z uwzględnieniem przepisów stanowionych przez najwyższą władzę w Kościele – w przedmiocie działalności ekumenicznej zmierzającej do przywrócenia jedności wśród wszystkich chrześcijan (kan. 755 § 2);

b) wydanie przepisów dotyczących dopuszczania wiernych świeckich do przepowiadania w kościołach i kaplicach (kan. 766);

c) wydanie ogólnych przepisów w sprawie nauczania i wychowania religijnego w jakichkolwiek szkołach, albo za pomocą różnych środków społecznego przekazu (kan. 804 § 1).

Do uzyskania mocy obowiązującej przez dekret ogólny uchwalony przez konferencję biskupów, koniecznym wymogiem jest *recognitio* Stolicy Apostolskiej (kan. 455 § 2; kan. 456). Powstaje problem, czym jest *recognitio*, jakie jest jego znaczenie w funkcjonowaniu Kościoła powszechnego i jaka natura takiej interwencji Stolicy Apostolskiej, względem aktów prawodawczych i deklaracji doktrynalnych konferencji

³⁰ K r u k o w s k i, *Kompetencje konferencji biskupów*, s. 49.

³¹ Secrétaire d'Etat, *Ai presidenti delle conferenze episcopali*, „Communications” 15 (1983), s. 135-139.

biskupów³². *Recognitio* jako akt Stolicy Apostolskiej, wydawany w wyniku procesu kontroli wykonywania władzy rządzenia i nauczania przez konferencję biskupów, jest wyraźnie przez prawodawcę odróżniony od innych aktów nadzoru Stolicy Apostolskiej względem prawa partykularnego. Pojęcie to w oficjalnym tłumaczeniu KPK/83 z 1984 r. zostało na język polski różnie przetłumaczone, jako: sprawdzenie, uznanie, przejrzanie i inne. *Recognitio* jest aktem administracyjnym najwyższej władzy w Kościele, zezwalającym na promulgację aktu normatywnego lub deklaracji doktrynalnych. Jest aktem *sui generis* Stolicy Apostolskiej, wymaganym do ważności i godziwości promulgacji tych aktów³³.

Przesłanie wszystkich dokumentów zarówno aktów normatywnych, jak i konkretnych aktów administracyjnych ma za cel poinformowanie Stolicy Apostolskiej o sytuacji Kościoła w danym kraju. Natomiast do *recognitio* przesyłane są dekrety ogólne, uchwalone zgodnie z kan. 455³⁴. Stolica Apostolska nie tylko przegląda przesłane dekrety ogólne, jak inne materiały z posiedzenia konferencji biskupów (kan. 456), ale w wypadku zauważenia nieprawidłowości, zwraca je konferencji w celu wprowadzenia odpowiednich modyfikacji. Należy jednak zauważyć, że ta interwencja Stolicy Apostolskiej nie powoduje zmiany natury dekretu konferencji biskupów w dekret Stolicy Apostolskiej³⁵.

2.1.3. Procedura stanowienia dekretów ogólnych

Prawodawca do ważności stanowienia dekretów ogólnych wymaga zachowania odpowiedniej procedury.

Organem kompetentnym do stanowienia tych aktów normatywnych jest zebranie plenarne konferencji biskupów, w którym uczestniczą członkowie konferencji z głosem decydującym na mocy prawa powszechnego lub statutu danej konferencji³⁶. Zgodnie z odpowiedziami

---

³² F. R u i z - U g a l d e, *Controles administrativos preventivos y sucesivos en el CIC 83*, „Cuadernos Doctrinales. Excerpta et Dissertationibus in Iure Canonico” 1991, nr 9, s. 162-187.

³³ Pontificio Consiglio per i Testi Legislativi, *Nota Esplicativa X. La natura giuridica e l'estensione della «recognitio» della Santa Sede*, 28.04.2006, „Communications” 38 (2006), s. 10-17; A r r i e t a, *Konferencje episkopatu*, s. 400.

³⁴ J. D y d u c h, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Konferencji Episkopatu Polski*, Kraków 2007, s. 20.

³⁵ K r u k o w s k i, *Kompetencje konferencji biskupów*, s. 50.

³⁶ G ó r a l s k i, *Władza ustawodawcza konferencji episkopatu*, s. 48.

Papieskiej Komisji ds. Interpretacji Dekretów Soboru Watykańskiego II z 1966³⁷ i 1980³⁸ r., zebranie plenarne konferencji biskupów nie może swej władzy stanowienia dekretów ogólnych ograniczać ani delegować na rzecz przewodniczącego konferencji, ani jakiegokolwiek rady lub komisji tejże konferencji (AS 31).

W przepisach kodeksowych zostały określone dwa tryby stanowienia dekretów ogólnych³⁹.

W pierwszym trybie dekrety ogólne, o których w kan. 455 § 1, są uchwalone ważnie głosami dwóch trzecich członków konferencji biskupów posiadających głos decydujący (kan. 455 § 2)⁴⁰. Należy zaznaczyć, że wymóg większości dotyczy wszystkich członków konferencji posiadających głos decydujący, a nie tylko obecnych na zebraniu plenarnym⁴¹. Prawo do udziału w głosowaniu przysługuje członkom konferencji biskupów, którzy otrzymali misję kanoniczną uprawniającą do wykonywania władzy rządzenia w powierzonym im Kościele partykularnym. Prawo głosu przysługuje zatem także tym członkom konferencji biskupów, którzy nie mają sakry biskupiej.

Głosy nieważne lub wstrzymujące się liczone są jak głosy przeciwnie. Wyrażenie głosów ma odbyć się podczas zebrania plenarnego. W związku z tym wymagana jest faktyczna obecność członków konferencji podczas zebrania. Wykluczony zatem jest inny sposób głosowania, np. drogą korespondencyjną lub za pośrednictwem zastępcy upoważnionego do głosowania⁴².

W drugim trybie postępowania uchwalane są dekrety ogólne, do których uchwalenia konferencja nie ma kompetencji na mocy prawa powszechnego lub specjalnego mandatu Stolicy Apostolskiej. W tym trybie dekrety mogą być uchwalane tylko za zgodą wszystkich i poszczególnych biskupów diecezjalnych (kan. 455 § 4; 119, 3) oraz zrównanych z nimi zwierzchników Kościołów partykularnych. „Wymóg

---

³⁷ Pontificia Commissio Decretis Concilii Vaticani II Interpretandis, *Responsa ad proposita dubia*, 10.06.1966, AAS 60 (1968), s. 361.

³⁸ Pontificia Commissio Decretis Concilii Vaticani II Interpretandis, *Responsa ad proposita dubia*, 21.12.1979, AAS 71 (1980), s. 106.

³⁹ K r u k o w s k i, *Konferencje biskupów*, s. 327.

⁴⁰ D y d u c h, *Kardynał Karol Wojtyła*, s. 20.

⁴¹ G ó r a l s k i, *Władza ustawodawcza konferencji episkopatu*, s. 48; Z. J a n c z e w s k i, *Uprawnienia konferencji biskupów w zakresie prawa o sakramentach św.*, „Prawo Kanoniczne” 40 (1997), nr 1-2, s. 104.

⁴² K r u k o w s k i, *Konferencje biskupów*, s. 328.

jednomyślności jest podyktowany ochroną autonomii należnej biskupom diecezjalnym, jako rządcom Kościołów partykularnych. Uchwalenie przez konferencję tego rodzaju dekretu, mimo nawet jednego głosu przeciwnego, powoduje nieważność dekretu. Natomiast uchwalenie takiego dekretu z zachowaniem wymogu jednomyślności wszystkich biskupów z głosem decydującym powoduje, iż każdy biskup diecezjalny po promulgowaniu go przez konferencję biskupów, jest zobowiązany do stosowania go na terenie swojej diecezji. Do uzyskania mocy obowiązującej nie jest potrzebna oddzielna promulgacja dekretu przez poszczególnych biskupów diecezjalnych⁴³.

W podejmowaniu decyzji przez zebranie plenarne konferencji biskupów należy stosować: ogólne zasady prawa dotyczące stanowienia aktów kolegialnych przez kościelne osoby prawne (kan. 119), oraz przepisy dotyczące stanowienia przez konferencje biskupów dekretów ogólnych (kan. 455).

Po zakończeniu zebrania plenarnego przewodniczący konferencji jest zobowiązany do przesłania wszystkich dokumentów do Stolicy Apostolskiej (kan. 456).

Zgodnie z konstytucją apostolską *Pastor Bonus*⁴⁴, *recognitio* względem aktów normatywnych i doktrynalnych konferencji biskupów wydaje Kongregacja ds. Biskupów lub Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów, w zakresie swojej kompetencji, w formie konkretnego aktu administracyjnego (PB 82, 89)⁴⁵. Właściwa kongregacja konsultuje się z Papieską Radą ds. Tekstów Prawnych w aspekcie merytorycznym i formalnym (PB 157)⁴⁶, a także z innymi dykasteriami Kurii Rzymskiej (PB 82).

Dekrety ogólne, aby zaczęły obowiązywać, wymagają promulgacji. Do konferencji biskupów należy określenie sposobu ich promulgacji i czasu wejścia w życie (kan. 455 § 3)⁴⁷. Konferencja biskupów dla

---

⁴³ Tamże, s. 329.

⁴⁴ I o a n n e s P a u l u s PP. II, *Const. ap. Pastor Bonus de Romana Curia*, 28.06.1988, AAS 80 (1988), s. 841-912; J a n P a w e ł II, *Konstytucja apostolska Pastor Bonus o Kurii Rzymskiej*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, s. 217-257.

⁴⁵ D y d u c h, *Kardynał Karol Wojtyła*, s. 21.

⁴⁶ Zob. szerzej: J.I. A r r i e t a, *Papieska Rada do spraw Interpretacji Tekstów Prawnych*, w: *25-lecie promulgacji Kodeksu Prawa Kanoniczego. Obowiązki i stosowanie w Polsce*, red. J. Krukowski, Z. Tracz, Łódź 2009, s. 45-58.

⁴⁷ G ó r a l s k i, *Władza ustawodawcza konferencji episkopatu*, s. 49.

wszystkich swoich dekretów ogólnych może ustalić *vacatio legis*, jak dla innych aktów prawa partykularnego (kan. 8 § 2).

Po promulgacji dekretów ogólnych, uchwalonych w trybie kan. 455 § 1, wszyscy zwierzchnicy Kościołów partykularnych danej konferencji biskupów są zobowiązani do ich przestrzegania na swoim terytorium. W odróżnieniu jednak od deklaracji doktrynalnych, jeżeli głosowali przeciwnie podczas uchwalania dekretu i czują w sumieniu, że jego przyjęcie może spowodować szkodę dla wspólnoty Kościoła, mogą zwrócić się do Stolicy Apostolskiej o dyspensę od jego przestrzegania (AS 29).

2.2. Uchwalanie deklaracji doktrynalnych

Prawodawca w KPK/83 postanowił: „choć biskupi, pozostający we wspólnocie z głową Kolegium i członkami, czy to pojedynczy, czy też zebrani na konferencjach biskupów lub na synodach partykularnych nie posiadają nieomyślności w nauczaniu, są jednak w odniesieniu do wiernych powierzonych ich trosce autentycznymi nauczycielami i mistrzami wiary” (kan. 753). Doprecyzowanie tego przepisu kodeksowego nastąpiło w m. p. *Apostolos suos*. Papież Jan Paweł II postanowił, że formą realizacji przez konferencję biskupów zadania nauczycielskiego Kościoła będą deklaracje doktrynalne. Biskupi zrzeszeni w konferencji biskupów, uchwalając deklaracje doktrynalne, podejmują nowe zagadnienia i dążą do tego, aby orędzie Chrystusa oświecało ludzkie sumienia i wskazywało rozwiązania nowych problemów, które są konsekwencją przemian społecznych, spełniają wspólnie funkcję nauczycielską Kościoła (ASuos 22, *Epistula*, art. 1⁴⁸). Jednak deklaracje doktrynalne są przejawem nie tylko realizacji przez biskupów *munus docendi*, ale także władzy autorytatywnego i autentycznego nauczania prawd wiary i obyczajów. Papież przypomniał również, że konferencje biskupów sprawują to zadanie zawsze w komunii z Biskupem Rzymu i Kolegium Biskupów (ASuos 22). Z tej racji wydawane deklaracje doktrynalne, chociaż nie mają charakteru nauczania powszechnego, ale partyku-

---

⁴⁸ Congregatio pro Episcopis, *Epistula Praesidibus Episcoporum Conferentiarum missa nomine quoque Congr. Pro Gentium Evangelizatione*, 13.05.1999, AAS 91 (1999), s. 996-999.

larnego, stanowią formę spełnienia posługi biskupiej w duchu kolegialności – *affectus collegialis*⁴⁹.

Prawo do udziału w głosowaniu nad uchwaleniem deklaracji doktrynalnej przysługuje tylko tym członkom konferencji biskupów, którzy spełniają łącznie dwa wymogi: posiadają święcenia biskupie uzdalniające ich do autentycznego nauczania (AS 31) i otrzymali misję kanoniczną, uprawniającą do wykonywania władzy jurysdykcji względem określonego Kościoła partykularnego.

Pozbawieni prawa podejmowania aktów autentycznego nauczania są zatem potencjalni członkowie konferencji biskupów, którzy nie posiadają sakry biskupiej: prałat i opat terytorialny, wikariusz i prefekt apostolski, administrator apostolski (kan. 381 § 2), administrator diecezji (kan. 472), ordynariusz wojskowy⁵⁰, ordynariusz Ordynariatu Personalnego dla Anglikanów nawiązujących pełną wspólnotę z Kościołem katolickim⁵¹.

Deklaracje doktrynalne, jeżeli zostały uchwalone jednomyślnie przez wszystkich biskupów członków konferencji z głosem decydującym, mają, po ich opublikowaniu, moc wiążącą wszystkich wiernych zamieszkujących na terytorium danej konferencji. Natomiast deklaracje uchwalone przez większość kwalifikowaną co najmniej dwóch trzecich mają ten sam walor, jeżeli uzyskają, analogicznie jak dekrety ogólne (kan. 455 § 2), *recognitio* Stolicy Apostolskiej (ASuos 22; AS 31; *Epistula*, art. 3)⁵². Akty Magisterium Kościoła są uchwalane na zebraniu plenarnym i żaden inny organ konferencji nie ma takiej kompetencji. Konferencja nie może także takiej władzy udzielić komisjom lub innym organom przez siebie ustanowionym (ASuos, *Normae*, art. 2).

Deklaracje doktrynalne stanowią przejaw autentycznego nauczania, dlatego podjęte jednomyślnie lub większością dwóch trzecich wiążą wszystkich biskupów diecezjalnych i innych zwierzchników Kościołów partykularnych należących do danej konferencji biskupów. Także ci

---

⁴⁹ K r u k o w s k i, *Kompetencje konferencji biskupów*, s. 51.

⁵⁰ I o a n n e s P a u l u s PP. II, Const. ap. *Spirituali militum curae qua nova canonica ordinatio pro spirituali militum curae datur*, 21.04.1986, AAS 78 (1986), s. 481-486; J a n P a w e ł II, *Konstytucja apostolska „Spirituali militum curae” na temat ordynariatów wojskowych*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 211-217.

⁵¹ B e n e d i c t u s PP. XVI, Const. ap. *Anglicanorum coetibus qua Personales Ordinariatus pro Anglicanis conduntur*, 04.11.2009, AAS 101 (2009), s. 985-990.

⁵² D y d u c h, *Konferencja biskupów*, s. 73.

biskupi, którzy mieli odmienne zdanie podczas głosowania, nie są uprawnieni do nauczania odmiennego od tego, jakie przez większość zostało zdefiniowane w deklaracji⁵³.

2.3. Podejmowanie innych decyzji

Konferencje biskupów mają władzę uchwalania innych decyzji o charakterze partykularnym, które poszczególni biskupi wiernie podejmą i będą realizować w swoich diecezjach (AS 31).

Prawodawca w KPK/83 nie używa terminu „inne decyzje”, ale w przepisach kodeksowych przyznaje konferencjom kompetencje do podejmowania określonych decyzji duszpasterskich, do których należy odnieść ten termin. Decyzje takie posiadają obligatoryjny lub fakultatywny charakter. Konferencje biskupów na oznaczenie „innych decyzji” używają różnych nazw, np.: listy pasterskie, decyzje, komunikaty, noty pastorałe, dokumenty pastorałne, instrukcje, propozycje, deklaracje, dyrektywy, apele, listy okólne, wnioski, noty informacyjne, uściślenia, rady, konkluzje, refleksje⁵⁴.

Wymienione decyzje konferencji biskupów służące realizacji *munus docendi*, ze względu na cel mają walor pastorałny. Natomiast ze względu na skutki, jakie wywołują po stronie adresata, należy je zaklasyfikować do trzech grup:

- 1) decyzje mające walor prawny, które rodzą po stronie adresatów określone obowiązki lub uprawnienia;
- 2) decyzje mające charakter deklaracji natury teologicznej lub moralnej, ale niemające waloru deklaracji doktrynalnych;
- 3) decyzje, które obejmują dwa elementy: jurydyczny i teologiczno-moralny. Dotyczą one konkretnych sytuacji lub wyjaśnienia szczególnych problemów⁵⁵.

Prawodawca kościelny nie określił procedury stanowienia tych decyzji ani w KPK/83, ani w późniejszych dokumentach. Józef Krukowski uważa, że konferencja biskupów powinna podejmować te decyzje z zachowaniem reguł dotyczących stanowienia dekretów ogólnych (kan.

---

⁵³ K r u k o w s k i, *Kompetencje konferencji biskupów*, s. 51-52.

⁵⁴ Tamże, s. 55.

⁵⁵ Tamże; L. B i a n c o, *La Conferenza Episcopale Italiana*, Roma 2005, s. 200.

455) oraz aby właściwe przepisy zostały określone w statucie każdej konferencji⁵⁶.

*

Reasumując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że aktualnie obowiązujące przepisy prawne dotyczące realizacji *munus docendi* przez konferencję biskupów, pozwalają na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. Zgodnie z nauczaniem Soboru Watykańskiego II głoszenie słowa Bożego jest podstawowym zadaniem biskupa.

2. Zadanie nauczania biskupi mogą wykonywać pojedynczo w łączności z Biskupem Rzymu lub kolegialnie w ramach m.in. konferencji biskupów, która jest jednym z przejawów realizacji przez biskupów kolegialności afektywnej.

3. Biskupi zebrani w ramach konferencji biskupów wypełniają misję nauczycielską Kościoła przez: stanowienie dekretów ogólnych, uchwalanie deklaracji doktrynalnych i podejmowanie „innych decyzji” o charakterze pastoralnym.

4. Konferencja biskupów ma władzę stanowienia dekretów ogólnych w sprawach określonych przez KPK/83 lub specjalny mandat Stolicy Apostolskiej, udzielony z jej inicjatywy lub na prośbę danej konferencji (kan. 455 § 1), a także gdy wszyscy i poszczególni biskupi tak postanowią (kan. 455 § 4).

5. Na podstawie analizy przepisów prawa powszechnego należy stwierdzić, że konferencja biskupów w trzech sytuacjach ma obowiązek stanowienia dekretów ogólnych w zakresie zadania nauczania, a w trzech może je stanowić.

6. Do ważności stanowienia dekretów ogólnych prawodawca wymaga zachowania procedury określonej w przepisach kodeksowych, związanej z trybem uchwalania, uzyskaniem *recognitio* i promulgacją tych dekretów.

---

⁵⁶ K r u k o w s k i, *Kompetencje konferencji biskupów*, s. 59.

**Legislative competences of the conference of bishops
as regards *munus docendi***

S u m m a r y

According to the teaching of the Vatican Council II, the proclaiming of the Word of God is the main function of the bishop. The teaching function of bishops can exercise personally in communion with the Roman Pontiff or collegial within the framework of the conference of bishops, what is one of the indicative of affective collegiality. Bishops assembled within the framework of the conference of bishops realize the legislative competences in the range of the teaching function issued general decrees. A conference of bishops has power to issue general decrees in cases where the Code of Canon Law of 1983 has prescribed it or a special mandate of the Apostolic See has established it either *motu proprio* or at the request of the conference itself (can. 455 § 1), and each and every bishop has given consent (can. 455 § 4).

Translated by Agnieszka Romanko

Słowa kluczowe: konferencja biskupów, dekrety ogólne, *recognitio*, zadanie nauczania, kompetencje legislacyjne

Key words: conference of bishops, general decrees, *recognitio*, the teaching function, legislative competences